

اندرشکده مجلس خبرگان
مشاورین

مجموعه سالنامه تبیین - اسفند ماه ۱۳۹۶

سوریه
در سال

اوضاع
روندها و رویدادها

الحمد لله

اندیشکده راهبردی تبیین

مجموعه سالنامه تبیین

سوریه در سال ۱۳۹۶، روندها و رویدادها

وبگاه اندیشکده : www.Tabyincenter.ir

نشانی : تهران، اقدسیه، خیابان شهید موحد دانش، خیابان نسترن، پلاک ۳۲، واحد ۱۱

کد پستی : ۱۹۵۷۶۶۴۷۳۱

تلفن : ۲۶۱۵۳۳۲۹

نمبر : ۲۶۱۵۳۳۲۹

فهرست

۶	مقدمه
۷	تحولات میدانی
۷	حمله موشکی آمریکا به الشعیرات
۷	تسلیح کردهای YPG توسط آمریکا
۸	آزادسازی عرسال و قلمون
۸	خروج داعش از پایتخت خودخوانده رقه
۸	سیطره ارتش سوریه و متحدانش بر «دیرالزور»
۹	آغاز عملیات آزادسازی ادلب
۱۰	آغاز تجاوز ترکیه به عفرین
۱۰	شروع درگیری‌ها در غوطه‌ی شرقی دمشق
۱۱	تحولات سیاسی
۱۱	مذاکرات آستانه
۱۲	نشست سوچی
۱۳	مذاکرات ژنو
۱۴	نشست ریاض
۱۵	دورنمای سال ۱۳۹۷
۱۵	تضعیف جبهه‌النصره و پیشروی ارتش در ادلب
۱۵	غوطه‌ی شرقی
۱۵	شرق فرات
۱۶	عفرین

مقدمه

سال ۱۳۹۶ برای سوریه موفقیت‌های زیادی را همراه داشت. تحولات میدانی و سیاسی به گونه‌ای طی شد که به طور عمده منافع دولت سوریه و همپیمانان او را تامین می‌کرد. نگارش پیش رو رویدادهای مهم سیاسی و میدانی سوریه را بررسی می‌کند و دورنمایی بسیار کلی از تحولات آینده این کشور را ارائه می‌دهد.

تحولات میدانی

حمله موشکی آمریکا به الشعیرات

با روی کار آمدن دونالد ترامپ در آمریکا و گرایش او به ابزارهای سخت برای مقابله با دولت سوریه، استفاده آمریکا از حمله‌های نظامی بیشتر شد. در این راستا آمریکا با متهم کردن دولت سوریه مبنی بر استفاده از سلاح‌های شیمیایی علیه غیرنظامیان سوری در خان شیخون، به پایگاه هوایی الشعیرات حمله‌ی موشکی کرد. به نظر می‌رسد انتخاب این پایگاه هوایی به این دلیل بوده است که یکی از مراکز فعال برای انجام عملیات ضد داعش در شرق سوریه و دیگر گروه‌های تروریستی در شمال این کشور محسوب می‌شده است.^۱

تسلیح کردهای YPG توسط آمریکا

آمریکا با هدف آزادسازی رقه از سیطره داعش، یگان‌های مدافع خلق کرد (YPG) که گروه اصلی تشکیل‌دهنده‌ی نیروهای دموکراتیک سوریه (SDF) محسوب می‌شوند را تسلیح کرد. این اقدام با اعتراض جدی ترکیه مواجه شد اما در نهایت خواسته‌ی آمریکا محقق شد.^۲

---

۱ خبرگزاری تسنیم، «دلیل حمله شتابزده آمریکا به پایگاه الشعیرات چه بود؟»، ۱۳۹۶/۱/۱۸، قابل بازیابی در پیوند زیر:

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1396/01/18/1372661/>

۲ خبرگزاری تسنیم، «تسلیح کردها، ضربه آمریکا به ترکیه/ مزد ۶ سال همکاری اردوغان با غرب علیه سوریه چه می‌شود؟»، ۱۳۹۶/۲/۲۱، قابل بازیابی در پیوند زیر:

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1396/02/21/1404042/>

آزادسازی عرسال و قلمون

منطقه‌ی «جرود عرسال» و «قلمون» در مرزهای سوریه و لبنان منطقه‌ای تحت سیطره‌ی گروه تروریستی جبهه‌ی النصره و داعش بود که با عملیات مشترک ارتش سوریه و حزب‌الله لبنان آزاد شد. این عملیات توانست شرق لبنان و غرب سوریه را از حضور گروه‌های تروریستی پاکسازی کند.^۳

خروج داعش از پایتخت خودخوانده رقه

با پیشروی نیروهای دموکراتیک سوریه (SDF) در شرق فرات، توافقی میان داعش و SDF که متشکل از گروه‌های کرد و عرب تحت حمایت آمریکا هستند، منعقد شد. طی این توافق داعش از رقه که آن را پایتخت خلافت جعلی خود می‌دانست خارج شد. عملیات آزادسازی رقه، با پشتیبانی آمریکا در ۶ ژوئن ۲۰۱۷ آغاز شد و پس از خروج داعش از این شهر، واشنگتن آن را به عنوان یک پیروزی بزرگ بر تروریسم قلمداد کرد.^۴

سیطره ارتش سوریه و متحدانش بر «دیرالزور»

استان دیرالزور در شرق سوریه، به دلیل هم‌مرزی با کشور عراق و نیز دارا بودن گذرگاه

---

۳ باشگاه خبرنگاران جوان، «عملیات مشترک حزب‌الله و ارتش سوریه در مرز لبنان برای آزادسازی القلمون و عرسال»، ۱۳۹۶/۴/۳۰، قابل بازیابی در پیوند زیر:

<http://www.yjc.ir/fa/news/6172893/>

۴ خبرگزاری فارس، «پایان داعش در رقه سوریه، امروز یا فردا اعلام می‌شود»، ۱۳۹۶/۷/۲۲، قابل بازیابی در پیوند زیر:

<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13960722000512>

مرزی ابو کمال دارای اهمیت راهبردی است.^۵ دیرالزور آخرین منطقه از شرق سوریه بود که تحت تصرف داعش قرار داشت. ارتش سوریه به کمک هم‌پیمانانش به ویژه جمهوری اسلامی ایران، با محاصره گروه تروریستی داعش در این منطقه و سیطره بر شهر ابو کمال توانست خلافت خودخوانده گروه موسوم به دولت اسلامی در عراق و شام را پایان دهد. این اتفاق از سوی سردار قاسم سلیمانی پایان خلافت داعش اعلام شد.^۶

آغاز عملیات آزادسازی ادلب

با آزادسازی مناطق شرقی سوریه از گروه‌های تروریستی، ارتش سوریه تمرکز خود را به مناطق شمالی این کشور که عمدتاً تحت تصرف جبهه النصره (هیئت تحریر الشام) در استان ادلب بود، معطوف کرد.^۷ از مهم‌ترین نتایج این عملیات آزادسازی فرودگاه ابوالضهور بود. آزادسازی این فرودگاه اولاً پیشروی‌های آتی به سوی ادلب را آسان‌تر نمود و ثانیاً امنیت جنوب حلب و شمال استان حماه را افزایش داد.^۸

۵ یوسف سیفی، «چرا دیرالزور برای محور مقاومت اهمیت راهبردی دارد؟»، ۱۳۹۶/۶/۸، اندیشکده راهبردی تبیین، قابل‌بازیابی در پیوند زیر:

<http://tabyincenter.ir/20791>

۶ خبرگزاری تسنیم، «پایان داعش/ خلافت خودخوانده؛ از خطبه موصل تا شکست بوکمال»، ۱۳۹۶/۹/۴، قابل‌بازیابی در پیوند زیر:

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1396/09/04/1579688/>

۷ پایگاه تحلیلی خبری الوقت، «آغاز عملیات آزادسازی استان ادلب سوریه از گروه‌های تروریستی»، ۱۳۹۶/۱۱/۲، قابل‌بازیابی در پیوند زیر:

<http://alwaght.com/fa/News/122246/>

۸ پایگاه تحولات جهان اسلام، «سرانجام فرودگاه ابوظهور آزاد شد؛ اهمیت آزادسازی فرودگاه ابوظهور»، ۱۳۹۶/۱۰/۳۰، قابل‌بازیابی در پیوند زیر:

<http://iswnews.com/8302/>

آغاز تجاوز ترکیه به عفرین

با اعلام دفتر روابط عمومی ائتلاف ضد داعش مبنی بر تاسیس ارتش مرزبانی در مناطق کردنشین سوریه، ترکیه اعلام کرد برای تامین امنیت مناطق جنوبی خود با عملیات «شاخه زیتون» به عفرین حمله خواهد کرد. هراس از سیطره کردها بر کل نوار مرزی جنوبی خود و همچنین اعمال فشار بر کردها از اهداف اعلامی ترکیه در حمله به عفرین بود.^۹ با گذشت زمان از عملیات شاخه‌ی زیتون و پیشروی کم ارتش ترکیه در این منطقه، نیروهای مردمی سوریه نیز برای مقابله با تجاوز ترکیه به عفرین ورود کردند.

شروع درگیری‌ها در غوطه‌ی شرقی دمشق

پس از آنکه آتش‌بس ۷ ماهه در نتیجه‌ی مذاکرات آستانه در غوطه‌ی شرقی دمشق برقرار شد، تروریست‌ها با حمله به «اداره مرکبات» آتش‌بس را نقض کردند. در پی این اقدام، دولت سوریه برای بازپس‌گیری این منطقه با تروریست‌ها درگیر شد و تصمیم گرفت حضور تروریست‌ها در غوطه شرقی را پایان دهد. غوطه‌ی شرقی گروه‌های تروریستی احرارالاشام، جیش الاسلام و فیلق الرحمان را در خود جای داده است. تسلط ارتش سوریه بر این منطقه می‌تواند امنیت دمشق را تقویت و بقای بشاراسد را تثبیت کند. با شروع عملیات پاکسازی، شورای امنیت جلسه تشکیل داد و به اتفاق آرا قطعنامه آتش‌بس یک‌ماهه در این منطقه صادر شد، اما به دلیل تعارض منافع این آتش‌بس بسیار سست خواهد بود.^{۱۰}

۹ محمدرضا عرب، تاسیس ارتش مرزبانی در منطقه کردنشین سوریه؛ اهداف و پیامدها، اندیشکده راهبردی تبیین، ۱۳۹۶/۱۱/۱۱، قابل‌بازیابی در پیوند زیر:

<http://tabyincenter.ir/23983/>

۱۰ اندیشکده راهبردی تبیین، «بی‌اعتنایی تروریست‌ها به قطعنامه در غوطه شرقی؛ نزاع برای بقا»، ۱۳۹۶/۱۲/۹، قابل‌بازیابی در پیوند زیر

تحولات سیاسی

تحولات سیاسی سوریه در سال ۱۳۹۶ بیشتر معطوف به مذاکرات و نشست‌هایی بوده است که بازیگران داخلی و بین‌المللی عهده‌دار برگزاری آن بوده‌اند تا مسیر آینده سیاسی در سوریه را تعیین کنند. مروری بر این تحولات در ادامه می‌آید.

مذاکرات آستانه

مذاکرات آستانه پس از آزادسازی حلب و در دوره‌ی انتقال قدرت در آمریکا راهی را برای حل سیاسی بحران سوریه گشود. نشست آستانه در ابتدا در پایتخت قزاقستان با حضور هیئت نمایندگان ایران، روسیه، ترکیه و نماینده سازمان ملل، هیئت نمایندگی دولت سوریه به ریاست بشار الجعفری و هیئت اعزامی مخالفان اسد تشکیل شد. دوره‌های پنجم تا هشتم این مذاکرات در سال ۱۳۹۶ انجام شد.

در مذاکرات آستانه ۵ که در ۱۳ و ۱۴ تیرماه ۱۳۹۶ برگزار شد، توافق بر سر مناطق کاهش تنش در منطقه‌ی غوطه‌ی شرقی و شمال حمص حاصل شد اما درباره نحوه‌ی برقراری آتش‌بس و اداره‌ی مناطق ادلب و درعا اختلاف وجود داشت که به مذاکرات دور ششم موکول شد.

مذاکرات آستانه ۶ با حضور نمایندگان برخی از گروه‌های معارض سوریه و هیئت‌هایی از کشورهای ترکیه، روسیه و ایران انجام شد. دست برتر متحدین در صحنه‌ی میدانی سوریه موجب تعدیل مواضع ترکیه و گروه‌های معارض شد و پیروزی چشم‌گیر مذاکرات را در پی داشت.

توافق طرف‌های مذاکره‌کننده بر تعیین مناطق کاهش تنش با نظارت ایران، روسیه و ترکیه با تاکید بر حاکمیت، استقلال، وحدت و تمامیت ارضی جمهوری عربی سوریه مفاد اصلی بیانیه پایانی مذاکرات را تشکیل می‌دهد. مهم‌ترین دستاوردی که این مذاکرات در پی داشت این بود که با برقراری آتش‌بس در شمال سوریه، ارتش توجه خود را معطوف به مناطق شرقی کرد و تا مرز دیرالزور پیشروی کرد.^{۱۱}

دور هفتم و هشتم مذاکرات آستانه هرچند نتیجه‌ی راهبردی و مهمی را در پی نداشت اما موضوع تبادل اسرا، نظارت بر زندان‌ها و زندانیان، مسئله‌ی غوطه‌ی شرقی و تثبیت آتش‌بس از موارد مطرح شده در این مذاکرات بود.^{۱۲}

نشست سوچی

نشست سوچی پس از دیدار سه جانبه روسای جمهور روسیه و ایران و ترکیه با هدف ایجاد یک کنگره سوری - سوری آغاز شد. مهم‌ترین نشست سوچی در دهم بهمن ماه ۱۳۹۶ برگزار شد. این نشست با شعار «صلح برای سوریه» آغاز به کار کرد که در آن از گروه‌های مختلف سوری اعم از موافقین و معارضین دولت سوریه دعوت شده بودند، اما بسیاری از معارضین در این نشست حاضر نشدند. همچنین گروه‌های کرد نیز که بخش زیادی از خاک سوریه را در اختیار دارند در این نشست حضور نیافتند. حضور استفان دی‌میستورا نماینده سازمان ملل متحد در

---

۱۱ محمدرضا عرب، «مذاکرات آستانه روندها و دستاوردها»، اندیشکده راهبردی تبیین، ۱۰/۷/۱۳۹۶، قابل بازیابی در پیوند زیر:

<http://tabyincenter.ir/21170>

۱۲ خبرگزاری ایسنا، «روز دوم نشست آستانه و انتظار برای تعیین تکلیف پرونده‌های مهم»، ۹/۸/۱۳۹۶، قابل بازیابی در پیوند زیر:

<https://www.isna.ir/news/96080905376/>

مسئله‌ی سوریه و همچنین تحریم نشست از طرف آمریکا، انگلیس و فرانسه از دیگر مواردی است که پیرامون نشست سوچی قابل طرح است.

مذاکرات ژنو

دوره‌های پنجم تا هشتم مذاکرات ژنو نیز در سال ۱۳۹۶ با نظارت سازمان ملل متحد برگزار شد. محتوای دور پنجم مذاکرات پیرامون تدوین قانون اساسی، برگزاری انتخابات، سازوکارهای تشکیل دولت و مبارزه با تروریسم بوده است.^{۱۳} نکته‌ی حائز اهمیت در این دور از مذاکرات هم‌زمانی آن با تشدید تحرکات تروریست‌ها در سوریه با هدف فشار بر دولت سوریه بود. نوبت ششم مذاکرات ژنو نیز در اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۶ بدون پیشرفت خاصی به پایان رسید. به گفته‌ی ولید معلم وزیر خارجه سوریه، علت عدم پیشرفت مذاکرات، صادقانه فکر نکردن معارضان به کشورشان است.^{۱۴} دوره‌های هفتم و هشتم مذاکرات ژنو نیز بی‌نتیجه پایان یافت. استفان دی‌میستورا نماینده ویژه سازمان ملل علت شکست این مذاکرات را نظام سوریه دانست. معارضان درباره مذاکرات ژنو ۸ اظهار داشتند که هدف از مذاکرات ژنو، تشکیل مرحله انتقال سیاسی و کنار رفتن بشار اسد از قدرت است. دولت سوریه نیز تفسیری که معارضان از مذاکرات ژنو ارائه داده‌اند را به طور کامل رد کردند. بنابراین این مذاکرات نیز بدون نتیجه‌ی قابل توجهی پایان یافت.^{۱۵}

۱۳ پارس تودی، «پایان مذاکرات ژنو ۵ درباره سوریه»، ۱۳۹۶/۱/۱۱، قابل بازیابی در پیوند زیر:
http://parstoday.com/fa/europe_and_america-i65136

۱۴ خبرگزاری فارس، «دور ششم مذاکرات ژنو درباره سوریه آغاز شد»، ۱۳۹۶/۲/۲۶، قابل بازیابی در پیوند زیر:

<http://www.farsnews.com/13960226000837>

۱۵ تابناک، «امروز؛ دور هشتم مذاکرات ژنو برای حل بحران سوریه»، ۱۳۹۶/۹/۷، قابل بازیابی در پیوند زیر:

دور نهم مذاکرات سوریه، به دلیل مشکلات لجستیکی بر خلاف ۸ دوره قبلی در وین برگزار شد. موضوع این دوره نیز برگزاری انتخابات و گذار سیاسی بود.

نشست ریاض

نشست‌های ریاض نیز با هدف سرنگونی حکومت بشار اسد و وحدت معارضین در عربستان سعودی برگزار شد. هادی البحره عضو هیئت سیاسی معارضین درباره دومین کنفرانس ریاض گفت: «ما امروز حداکثر توان خود را به کار گرفته‌ایم تا میان گروه‌های مختلف معارض و نیروهای مستقل و احزاب و سازمان‌های سیاسی به یک ائتلاف فراگیر دست پیدا کرده و به صورت یکپارچه در ژنو حضور یابیم.»^{۱۶} هرچند در نشست ریاض تلاش شد اتحادی جامع از معارضین تشکیل شود تا در مذاکرات ژنو نیز اثرگذار باشد اما این هدف به طور کامل محقق نشد. ضمناً این نشست نتوانست در رقابت با نشست سوچی نقشی ایفا کند.

<http://www.tabnak.ir/fa/news/750939/>

الاعلام الحربی، «گفتگوی معارضین سوری در ریاض برای انتخاب هیئت نمایندگی در ژنو»، 16

۲۰۱۷/۱۱/۲۲، قابل بازیابی در پیوند زیر:

<http://iuvmonline.com/fa/18850>

دورنمای سال ۱۳۹۷

تضعیف جبهه‌النصره و پیشروی ارتش در ادلب

با درگیر شدن جبهه‌النصره با گروه‌های نورالدین الزنکی و احرارالشام (جبهه‌التحریر سوریا) توان نظامی این گروه‌ها معطوف به خود می‌شود و این مسئله فضا را برای ارتش سوریه فراهم می‌کند تا بتواند در ادلب پیشروی کند.

غوطه‌ی شرقی

درگیری بین گروه‌های تروریستی و ارتش سوریه در غوطه‌ی شرقی آغاز شده‌است. به نظر می‌رسد با حمایت نظامی روسیه و نیز حجم حملاتی که علیه گروه‌های تروریستی صورت می‌گیرد و تاکید ارتش سوریه بر خروج غیر نظامیان از این منطقه، غوطه‌ی شرقی از وجود تروریست‌ها پاکسازی خواهد شد و بقایای آنان به مناطق شمالی سوریه انتقال داده خواهند شد.

شرق فرات

با تثبیت حضور کردها در شرق فرات، ایالات متحده آمریکا تلاش می‌کند امنیت این منطقه را به وسیله‌ی نیروهای محلی تامین کند و حکومت محلی را تشکیل دهد. آمریکا با هدف فدرالیزه کردن سوریه، به دنبال برگزاری انتخابات محلی و تغییر نظام سوریه اقدام خواهد کرد. آمریکا از نفوذ خود در این منطقه بهره می‌برد تا در مذاکرات سیاسی، قدرت چانه‌زنی بیشتری داشته باشد.

عفرین

ترکیه با محاصره نوار مرزی عفرین عملاً از تهدید گروههای کردی در امان مانده است. آنکارا با دفع تهدید کردها و سیطرهی ترکیه بر نوار مرزی عفرین، به تروریستهای جبهه النصره جهت انتقال افراد و سلاح به مناطق غرب فرات کمک خواهد کرد و از طریق این گروهها فشارهای مد نظر خود را به دولت سوریه وارد کند.

سوریه در سال ۱۳۹۶ تحولات سیاسی و میدانی
زیادی را پشت سر گذاشته است. مرور کلی
این تحولات و دورنمای آینده این کشور
موضوع یادداشت پیش رو است.

اندرشکده ژئوپلیتیک

نشانی ما در شبکه های اجتماعی:

@Tabyincenter

Tabyincenter.ir

نشانی پایگاه اینترنتی:

۰۲۱ - ۲۶۱۵۳۲۳۹

شماره تماس جهت اعزام سخنران: